

Principi zaštite vrsta

Zoran Marčić, Ivana Buj, Marko Čaleta

**Trening iz konzervacijske
biologije**

21. – 25. rujna 2020

- vrsta je osnovna jedinica bioraznolikosti
- zaštita svojiti na nacionalnim razinama se uvelike odnosi na zaštitu vrsta

- dva su osnovna principa zaštita vrsta:

1. strogo zaštićene vrste

Telestes turskyi

2. ciljne vrste ekološke mreže

Rhodeus amarus

1. strogo zaštićene vrste

- ili **ugrožene zavičajne divlje vrste** ili **vrste koje su usko rasprostranjeni endemi** ili one **divlje vrste koje na taj način moraju biti zaštićene prema propisima EU ili na temelju međunarodnih ugovora**
- proglašava ih ministarstvo nadležno za zaštitu prirode Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama
- strogo zaštićene **biljke, gljive, lišajevi i alge iz prirode**, u njihovom prirodnom području rasprostranjenosti zabranjeno je brati, rezati, iskopavati, sakupljati ili uništavati.
- strogo zaštićene **životinje** zabranjeno je: namjerno hvatati ili ubijati, namjerno uznemiravati, posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, hibernacije i migracije, namjerno uništiti ili uzimati jaja, namjerno uništiti, oštetiti ili uklanjati njihove razvojne oblike, gnijezda ili legla, oštetiti ili uništiti područja njihova razmnožavanja ili odmaranja.

Na temelju članka 151. stavka 2. i 3. te članka 85. stavka 3. Zakona o zaštiti prirode (»Narodne novine«, broj 80/2013), ministar zaštite okoliša i prirode donosi

PRAVILNIK

O STROGO ZAŠTIĆENIM VRSTAMA

Članak 1.

Ovim se pravilnikom proglašavaju strogo zaštićene vrste, propisuju se detaljni sadržaj zahtjeva za izdavanje dopuštenja za odstupanja od strogih mjera zaštite, postupanje s mrtvim ili ozljeđenim primjercima strogo zaštićenih vrsta, sadržaj, način izrade i postupak donošenja plana upravljanja strogo zaštićenim vrstama s akcijskim planom, dodatna pravila označavanja strogo zaštićenih životinja, iznimke od propisanih načina označavanja te postupanje u slučaju oštećenja ili gubitka izvorne oznake strogo zaštićene životinje.

Članak 2.

Ovim se Pravilnikom u pravni poredak Republike Hrvatske prenose:

– Prilog II i IV. Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta (SL L 206, 22.07.1992.), kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2013/17/EU od 13. svibnja 2013. o prilagodbi određenih direktiva u području okoliša zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL L 158, 10. 6. 2013.) (u daljnjem tekstu: Direktiva o staništima),

– Prilog I. Direktive 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija) (SL L 20, 26. 1. 2010.).

Članak 3.

(1) Pojedini pojmovi u smislu ovoga Pravilnika imaju sljedeće značenje:

1. *Ministarstvo* je središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite prirode,
2. *Zakon* je Zakon o zaštiti prirode (»Narodne novine«, broj 80/2013),
3. *participativni pristup* je pristup koji podrazumijeva uključivanje svih ključnih dionika i zajedno s njima razrađivanje i definiranje ključnih problema, ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti,
4. *razvojni oblik* je svaki oblik u kojem se životinje, biljke, alge, gljive i lišajevi pojavljuju tijekom svog životnog ciklusa.

STROGO ZAŠTIĆENE VRSTE							
ANIMALIA – ŽIVOTINJE							
CHORDATA – SVITKOVCİ							
MAMMALIA – SISAVCI							
RED	PORODICA	VRSTA – znanstveni naziv	VRSTA – hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS			NAPOMENA
				UGROŽENOST	MEĐUNARODNI SPORAZUMI/EU ZAKONODAVSTVO	ENDEM	
Carnivora	Canidae	<i>Canis lupus</i> Linnaeus, 1758	vuk		BE2, DS4		
	Felidae	<i>Felis silvestris</i> Schreber, 1777	divlja mačka		BE2, DS4		L
		<i>Lynx lynx</i> (Linnaeus, 1758)	ris	CR	DS4		
	Mustelidae	<i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	vidra	DD	BE2, DS4		
		<i>Mustela lutreola</i> (Linnaeus, 1761)	europska vidrica	RE	BE2, DS4		
	Phocidae	<i>Monachus monachus</i> (Hermann, 1779)	sredozemna medvjedica	RE	BA2, BE2, BO1, DS4		
Ursidae	<i>Ursus arctos</i> Linnaeus, 1758	smeđi medvjed		BE2, DS4		L	
Cetartiodactyla	Balaenopteridae	<i>Balaenoptera physalus</i> (Linnaeus, 1758)	veliki sjeverni kit		BA2, BE2, BO1, DS4		
	Bovidae	<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i> Bolkay, 1925	balkanska divokoza		DS4	DA	
	Delphinidae	<i>Delphinus delphis</i> Linnaeus, 1758	obični dupin	DD	BA2, BE2, BO1, DS4		
		<i>Globicephala melas</i> (Traill, 1809)	bjeloglri dupin		BA2, BE2, DS4		
		<i>Grampus griseus</i> (Cuvier, 1812)	glavati dupin		BA2, BE2, DS4		
		<i>Pseudorca crassidens</i> (Owen, 1846)	crni dupin		BA2, BE2, DS4		
		<i>Stenella coeruleoalba</i> (Meyen, 1833)	prugasti dupin		BA2, BE2, DS4		
<i>Tursiops truncatus</i> (Montagu, 1821)	dobri dupin	EN	BA2, BE2, DS4				

<https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/441255.pdf>

Felis silvestris

1. strogo zaštićene vrste

Tonna galea

Carduelis carduelis

Skupina

Sisavci

Ptice - gn/negn

Gmazovi

Vodozemci

Ribe

Bodljikaši

Mahovnjaci

Kukci

Paučnjaci

Rakovi

Dvojenoge

Unutarčeljusnici

Pijavice

Mnogočetinaši

Puževi

Školjkaši

Žarnjaci

Plošnjaci

Spužve

Gljive

Biljke

Alge

Broj strogo zaštićenih vrsta

60 i sve ostale vrste kitova (Cetacea) i šišmiša (Chiroptera) koje se prirodno pojavu na teritoriju RH

287

33

13

96

3

1

254

40

102

5

3

2

1

160

9

16

1

12

363

983

22

I sve ostale vrste cijelim životnim ciklusom obavezno vezane uz speleološke objekte (troglobionti) te vrste unutar izvora.

1. strogo zaštićene vrste

Iznimno od tih odredbi, u slučaju nepostojanja drugih pogodnih mogućnosti te ako iznimka neće biti štetna za održavanje određene populacije u povoljnom stanju očuvanja u prirodnom području rasprostranjenosti, **Ministarstvo može dopustiti radnje ako su:**

- u interesu zaštite divljih biljaka i životinja te očuvanja prirodnih staništa
- radi sprječavanja ozbiljnih šteta na usjevima, stoci, šumama, ribnjacima, vodama i drugim oblicima imovine
- u interesu javnoga zdravlja, sigurnosti ljudi i imovine ili zbog drugih razloga prevladavajućeg javnog interesa
- u svrhu istraživanja i edukacije, ponovnog naseljavanja (repopulacije) i ponovnog unošenja (reintrodukcije)
- radi uzimanja ili držanja određenih primjeraka u ograničenom broju.

1. strogo zaštićene vrste

Ostali pravilnici vezani uz strogo zaštićene svojte:

- Pravilnik o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama ([NN 72/09](#))
- Pravilnik o uvjetima držanja, načinu označavanja i evidenciji zaštićenih životinja u zatočeništvu ([NN 70/09](#))
- Pravilnik o sakupljanju zavičajnih divljih vrsta ([NN 114/17](#))
- Pravilnik o naknadi štete od životinja strogo zaštićenih vrsta ([NN 114/17](#))

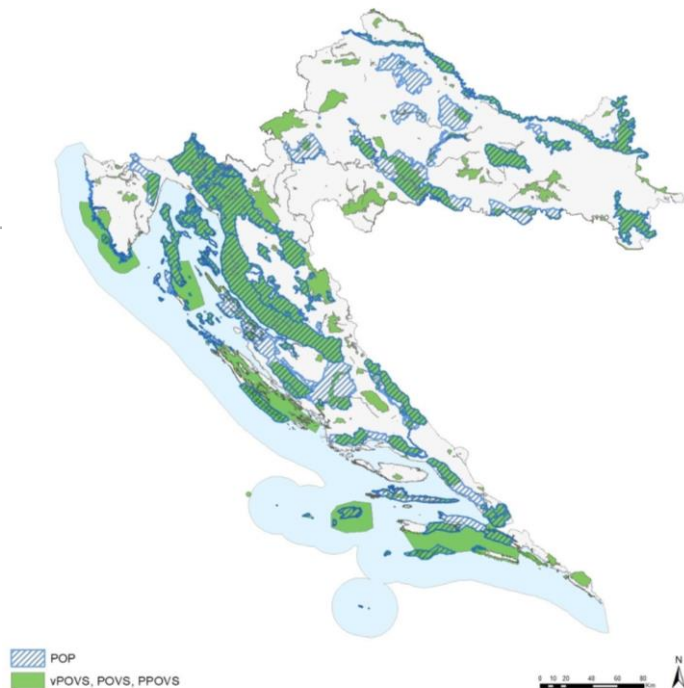
1. strogo zaštićene vrste

kazne!!!

- Novčanom kaznom u rasponu od **7.000,00 do 200.000,00** kuna ovisno o težini prekršaja kaznit će se svaka fizička ili pravna osoba ako:
- bere, reže, sječe, iskopava, sakuplja ili uništava jedinke strogo zaštićenih biljaka, gljiva, lišajeva i algi iz prirode, kao i njihove razvojne oblike;
- namjerno hvata ili ubija, namjerno uznemirava posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, hibernacije i migracije, namjerno uništava ili uzima jaja, namjerno uništava ili oštećuje ili uklanja razvojne oblike, gnijezda ili legla, oštećuje ili uništava područja razmnožavanja ili odmaranja strogo zaštićenih životinja iz prirode i njihove razvojne oblike;
- drži, prevozi, prodaje, razmjenjuje te nudi na prodaju ili razmjenu **žive ili mrtve** jedinke iz prirode strogo zaštićenih vrsta i njihove razvojne oblike; provodi aktivnosti i radnje sa strogo zaštićenim vrstama bez dopuštenja Ministarstva ili protivno dobivenom dopuštenju;
- obavlja aktivnosti koje mogu dovesti do značajnog smanjenja brojnosti jedinki u populaciji neke zavičajne divlje vrste;
- bez dopuštenja Ministarstva ili protivno dobivenom dopuštenju koristi zavičajne divlje vrste za čije korištenje je potrebno ishoditi dopuštenje Ministarstva;
- kada kao uzgajivač, odnosno vlasnik matične jedinke ili uzgojene jedinke strogo zaštićene životinje iz skupine kralježnjaka ne osigura označavanje te jedinke na način propisan Zakonom.

2. ciljne vrste ekološke mreže

Uredba o ekološkoj mreži

Direktiva o pticama i Direktiva o staništima.

<https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/437892.pdf>

Dio 1. Prirodni stanišni tipovi od interesa za Europsku uniju zastupljeni na teritoriju Republike Hrvatske (referentna lista stanišnih tipova; *prioritetni stanišni tipovi)

Dio 2. – Divlje vrste od interesa za Europsku uniju koje se redovito pojavljuju na teritoriju Republike Hrvatske (referentna lista divljih vrsta; *prioritetne vrste); **vrste za koje za sada nisu izdvojena POVS područja, već će ona po potrebi biti izdvojena nakon dodatnih istraživanja

↑
PRILOG II.

Dio 1. – Prirodni stanišni tipovi od interesa za Europsku uniju zastupljeni na teritoriju Republike Hrvatske (referentna lista stanišnih tipova; *prioritetni stanišni tipovi)

Natura kod	Naziv stanišnog tipa na Dodatku I. Direktive o staništima	Hrvatski naziv stanišnog tipa	Biogeografska regija – kontinentalna	Biogeografska regija – alpinska	Biogeografska regija – mediteranska	Biogeografska regija – morska mediteranska
1110	Sandbanks which are slightly covered by sea water all the time	Pješčana dna trajno prekrivena morem				x
1120	Posidonia beds (<i>Posidonion oceanicae</i>)*	Naselja posidonije (<i>Posidonion oceanicae</i>)*				x
1130	Estuaries	Estuariji			x	
1140	Mudflats and sandflats not covered by seawater at low tide	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke			x	
1150	Coastal lagoons*	Obalne lagune*			x	
1160	Large shallow inlets and bays	Velike plitke uvale i zaljevi			x	
1170	Reefs	Grebeni				x
1210	Annual vegetation of drift lines	Vegetacija pretežno jednogodišnjih halofita na obalama s organskim nanosima (<i>Cakiletea maritimae</i> p.)			x	
1240	Vegetated sea cliffs of the Mediterranean coasts with endemic <i>Limonium</i> spp.	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama <i>Limonium</i> spp.			x	
1310	<i>Salicornia</i> and other annuals colonizing mud and sand	Muljevite obale obrasle vrstama roda <i>Salicornia</i> i drugim jednogodišnjim halofitima			x	

Dio 2. – Divlje vrste od interesa za Europsku uniju koje se redovito pojavljuju na teritoriju Republike Hrvatske (referentna lista divljih vrsta; *prioritetne vrste); **vrste za koje za sada nisu izdvojena POVS područja, već će ona po potrebi biti izdvojena nakon dodatnih istraživanja

Popis divljih vrsta (izuzev ptica)

Razred	Red/Porodica	Naziv vrste na Dodatku II. Direktive o staništima	Validni znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Biogeografska regija – kontinentalna	Biogeografska regija – alpinska	Biogeografska regija – mediteranska	Biogeografska regija – morska mediteranska
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Alburnus albidus</i>	<i>Alburnus neretvae</i>	primorska uklija			X	
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Alburnus albidus</i>	<i>Alburnus arborella</i>	primorska uklija			X	
Actinopterygii	Clupeidae	<i>Alosa spp.</i>	<i>Alosa fallax</i>	čepa			X	X
Actinopterygii	Cyprinodontiformes	<i>Aphanius fasciatus</i>	<i>Aphanius fasciatus</i>	obrvan			X	
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Aspius aspius</i>	<i>Aspius aspius</i>	bolen	X			
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Barbus meridionalis</i>	<i>Barbus balcanicus</i>	potočna mrena	X	X		
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Aulopyge huegelii</i>	<i>Aulopyge huegelii</i>	oštrulja			X	
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Barbus plebejus</i>	<i>Barbus plebejus</i>	mren			X	
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Chalcalburnus chalcoides</i>	<i>Alburnus sarmaticus</i>	velika pliska	X	X		
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Cobitis elongata</i>	<i>Cobitis elongata</i>	veliki vijun	X	X		
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Cobitis taenia</i>	<i>Cobitis elongatoides</i>	vijun	X			
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Cobitis taenia</i>	<i>Cobitis jadovensis</i>	jadovski vijun		X		
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Cobitis taenia</i>	<i>Cobitis bilineata</i>	dvoprugasti vijun			X	
Actinopterygii	Cypriniformes	<i>Cobitis taenia</i>	<i>Cobitis dalmatina</i>	cetinski vijun			X	

↑
Popis ptica

Porodica (prema BirdLife International)	Znanstveni naziv vrste (prema BirdLife International)	Hrvatski naziv vrste	Status vrste: G-gnjezdarica, P-preletnica, Z-zimovalica, nG-neredovita gnjezdarica	Kategorija za ciljnu vrstu
Gaviidae	<i>Gavia stellata</i>	crvenogrli plijenor	Z	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP***
Gaviidae	<i>Gavia arctica</i>	crnogrli plijenor	Z	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Procellariidae	<i>Calonectris diomedea</i>	veliki zovoj	G	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Procellariidae	<i>Puffinus yelkouan</i>	gregula	G	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Phalacrocoracidae	<i>Phalacrocorax aristotelis desmarestii</i>	morski vranac	G	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Phalacrocoracidae	<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	mali vranac	G, P, Z	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Ardea purpurea</i>	čaplja danguba	G, P	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Casmerodius albus</i>	velika bijela čaplja	G, P, Z	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Egretta garzetta</i>	mala bijela čaplja	G, P, Z	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Ardeola ralloides</i>	žuta čaplja	G, P	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gak	G, P	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Ixobrychus minutus</i>	čapljica voljak	G, P	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP
Ardeidae	<i>Botaurus stellaris</i>	bukavac	G, P, Z	Članak 3. i članak 4. stavak 1. DP

2. ciljne vrste ekološke mreže

područja očuvanja značajna za ptice – **POP**

područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – **POVS**

vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - **vPOVS**

posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - **PPOVS**

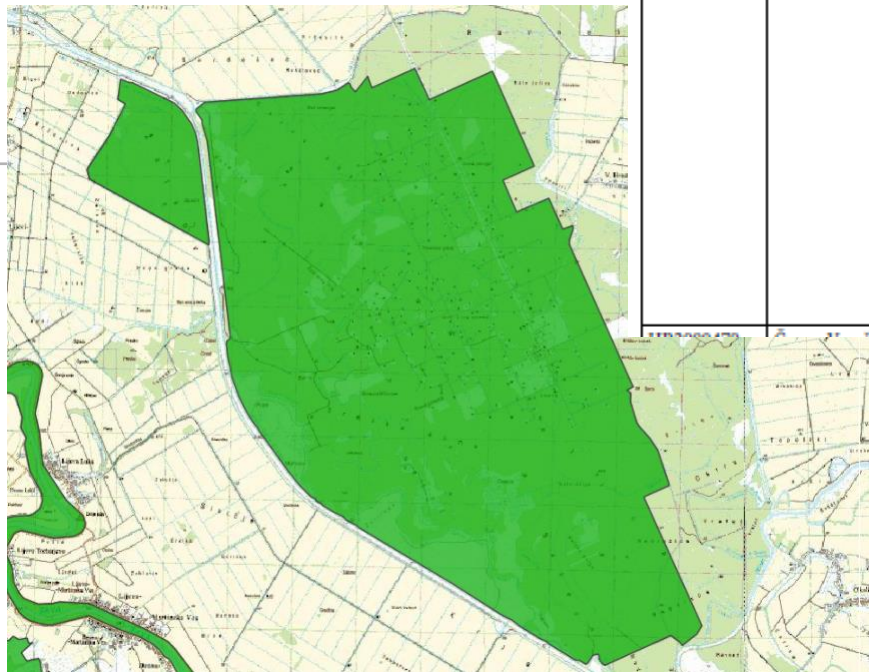
Ekološka mreža Republike Hrvatske obuhvaća **36,67%** kopnenog teritorija i **16,26%** obalnog mora, a sastoji se od **745** područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (uključujući vPOVS, POVS te PPOVS) te **38** područja očuvanja značajnih za ptice (POP).

2. ciljne vrste ekološke mreže

Osnovni način upravljanja područjem ekološke mreže je provođenje **mjera očuvanja za ciljne vrste** i stanišne tipove. One se ugrađuju u planove upravljanja područjima ekološke mreže kao i sektorske planove gospodarenja prirodnim dobrima.

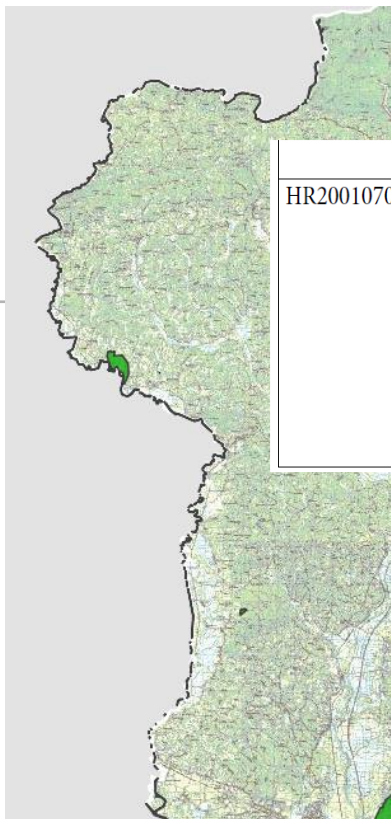
U svrhu upravljanja područjima ekološke mreže donesen je Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta ptica u područjima ekološke mreže ([NN 25/20](#), [38/20](#)), dok **je u izradi** pravilnik koji definira ciljeve i mjere za očuvanje ostalih vrsta i stanišnih tipova za svako područje ekološke mreže.

2. ciljne vrste ekološke mreže

HR2000465	Žutica	1	PIŠKUR	MISGURNUS FOSSILIS
		1	piškur	<i>Misgurnus fossilis</i>
		1	veliki vodenjak	<i>Triturus carnifex</i>
		1	crveni mukač	<i>Bombina bombina</i>
		1	barska kornjača	<i>Emys orbicularis</i>
		1	dabar	<i>Castor fiber</i>
		1	vidra	<i>Lutra lutra</i>
		1	veliki panonski vodenjak	<i>Triturus dobrogicus</i>
		1	crnka	<i>Umbra krameri</i>
		1	Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume Carpinion betuli	9160
		1	Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*
		1	Poplavne miješane šume Quercus robur, Ulmus laevis, Ulmus minor, Fraxinus excelsior ili Fraxinus angustifolia	91F0
		1	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion	3150

2. ciljne vrste ekološke mreže

HR2001070	Sutla	1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
		1	obična lisanka	<i>Unio crassus</i>
		1	mali vretenac	<i>Zingel streber</i>
		1	peš	<i>Cottus gobio</i>
		1	dunavska paklara	<i>Eudontomyzon vladykovi</i>
		1	potočna mrena	<i>Barbus balcanicus</i>
		1	gavčica	<i>Rhodeus amarus</i>
		1	veliki vijun	<i>Cobitis elongata</i>
		1	Keslerova krkuš	<i>Romanogobio kessleri</i>
		1	tankorepa krkuš	<i>Romanogobio uranoscopus</i>

Cobitis elongatoides

↑

Uvrštenje neke vrste na Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama ili **proglašenje** neke vrste ciljnom vrstom, podrazumijeva samo njihovu **zakonsku zaštitu**, odnosno zabranu djelatnosti ugrožavanja jedinki te vrste.

← Uz to što je kontrola nažalost često manjkava, sama zabrana tih djelatnosti u mnogim slučajevima neće dovesti do oporavka populacija ugroženih vrsta, već su potrebne konkretne i djelotvorne praktične konzervacijske akcije!!! →

Monachus monachus